

EUGENIA ENĂCHESCU

**UN COLȚIȘOR DE BUCUREȘTI
CARTIERUL PUIȘOR**

**EDITURA UNIVERSITARĂ
București**

CUPRINS

Cuvânt înainte	9
Introducere: București, un oraș, un cartier, o stradă, o adresă.....	13
Cartierul Puișor	32
Strada Coriolan nr. 44	46
Acasă	57
La școală.....	96
Joaca.....	115
În vacanță	148
Distrația	170
Dincolo de Puișor	178
Adio, casă! Demolarea	236
Epilog	248
Anexa 1: Termeni și expresii familiare, colocviale, argotice	253
Anexa 2: Cărți, albume, ghiduri cu și despre București.....	258
Anexa 3: Imagini-foto de demult și de-acum.....	266

CUVÂNT ÎNAINTE

Pentru mine, București este orașul natal.

Și atunci, cum să nu-l îndrăgesc, să nu-l descopăr și să nu scriu câte ceva despre el, atât cât am reușit să-l cunosc, să-l simt, să-l înțeleg, desigur, nu de ajuns.

Iubesc Bucureștiul așa cum este el și nu mă întreb de ce anume, am locuit – și încă mai locuiesc – doar în București. Când ies în oraș, în centru, am senzația că locurile pe care le străbat sunt, de fapt, o prelungire a curții mele, adică o curte mai mare, mai largă, în care mă pot mișca în voie, deoarece mi se pare că îmi aparține necondiționat.

M-am surprins, adesea, zicând sau scriind „Bucureștiul meu”, „cartierul meu”, „strada mea”, ceea ce spune ceva despre legătura mea cu acest oraș-capitală și cu locurile pe unde mi-a îngăduit să-mi port pașii.

Ce-ar fi să povestesc despre ce și cum a fost în anii pe care i-am trăit în București, într-un cartier, pe o stradă purtând un nume și câte un număr cu soț sau fără soț la fiecare poartă?

Așa s-a născut ideea acestor amintiri, prețioase pentru mine, din păcate, filtrate de nemiloasa uitare, căci multe trec pe lângă mine fără să le dau de cap.

Deși, inițial, am proiectat un text restrâns, privitor doar la anii copilăriei, cu un titlu de felul „Cum se jucau copiii atunci”, m-a furat condeii și m-a dus mai departe, în

deceniile care au urmat. De fapt, m-a inspirat inițiativa „Uranus atunci/Uranus acum” (e-zeppelin.ro/uranus-acum), încercând o adaptare la cartierul meu, Puișor, din imediata vecinătate cu cel de mai sus.

Pe harta orașului, zona dimprejurul străzii Puișor este inclusă în cartierul 13 Septembrie. Totuși, eu am crescut cu convingerea că locuiesc în cartierul Puișor, ca și alții, de altfel, locuitori vremelnici sau stabili. Poate, cine știe, „pe vremea mea”, cartierul Puișor chiar exista pe hărțile de-atunci și doar răvășeala demolărilor din zonă i-o fi afectat identitatea. Oricum, în conștiința și în sufletul celor ce l-au locuit, el sălășluiește ca „Puișor”. Îngăduiți-mi să-l consider „cartierul meu”.

Pe parcursul acestei scriituri, cititorul ar urma să descopere intenția mea de a descrie, simplu, adevărat și cu decență, o fărâmă de viață așa cum era atunci într-un colțișor de București, nici de centru, nici de margine, cu o mică istorioară în devenirea lui, tulburată de vremurile care au năvălit peste el.

Pe ce m-am bazat?

Paginile scrise au izvorât din experiențele mele directe, observări atente în peregrinările mele prin oraș și prin țară, documentări din surse la îndemână (studii de specialitate, albume, ghiduri, cartograme, înscrisuri etc.), cărți literare despre locuri și personaje bucureștene, discuții ocazionale cu persoane cunoscute ori întâlnite doar în treacăt, evocări și interpretări de evenimente trecute și prezente alături și împreună cu semenii de-ai mei, bucureșteni, dar nu numai.

Adesea mă întrebă mai tinerii mei parteneri de dialog „ce?”, „cum?”, „de ce?” când vine vorba despre vremuri pe care ei nu le-au trăit, nici nu se născuseră ori erau prea mici pentru a le înțelege și a li se întipări în minte. Nu este ușor să formulezi răspunsuri care să-i satisfacă, dar măcar încerci, uneori îi convingi, alteori nu, dau din cap a îndoială sau nu le vine să creadă că „așa a fost”.

Ce a rezultat? Îndrăznesc să spun că lucrarea de față ar putea fi un *jurnal documentar*, adică o combinație între aduceri aminte dintr-un bagaj personal și o seamă de realități obiective prin conținutul lor, având, totuși, și o notă de subiectivitate datorată cuvântului scris. Se știe că scrisul are, printre alte virtuți, și un puternic efect eliberator, așa că n-aveam cum să evit unele nuanțe de subiectivism. Mărturisesc că m-au încercat tot felul de stări. Unele mă îndemneau să continui, altele mă făceau să pun pixul jos și să renunț. La ce bun?, îmi ziceam. Totuși, am dus până la capăt firul depănarilor, așa cum s-au succedat ele în răstimpul ce le-a fost destinat. Nu am spus chiar totul. Am mai păstrat și pentru mine.

În text apar frecvent „atunci” și „acum”, adică un timp trecut, care a fost cândva și a rămas în urmă, și un timp prezent ce se petrece sub ochii noștri, destul de grăbit ca să poată fi deslușit până să treacă, devenind, la rândul-i, trecut.

Lectura celor scrise poate trezi cititorului nostalgii, aduceri-aminte, curiozități, dar îi poate oferi și o credibilă imagine a celor văzute și trăite „pe viu”, în decenii de „dinainte” și de „după” un răsunător eveniment, care a separat definitiv o epocă apusă de o alta care abia a răsărit în istoria noastră recentă.

Nutresc un sentiment de mulțumire de sine că am înfăptuit acest demers, ca și când mi-aș fi făcut datoria față de locul în care m-am născut, de copiii cu care m-am jucat și părinții lor, colegii de școală și de muncă, profesorii care ne-au îndrumat și atâția alții care m-au însoțit – cum se spune – pe calea vieții.

Drumul acestor mărturii către cititori, bucureșteni și nebucureșteni, va porni, de unde altundeva, din centrul Bucureștiului, unde se face prezentă binecunoscuta Editură Universitară, animată de o distinsă conducere și remarcabili profesioniști, iubitori, desigur, de acest oraș.

Prietenii mi-au fost (foarte) aproape, au contat enorm – și nu spun vorbe mari –, ei știu de ce și mai știu, de asemenea, cât îi prețuiesc. Copiii lor, la rândul-le, au lărgit cercul meu de prieteni și mă bucur să-i văd buni, frumoși, generoși, în familiile lor, unde se ridică deja altă generație.

Am lăsat familia la urmă, tocmai pentru că este „cea dintâi”. Cu părinții pornești și tot cu ei continui, sub veghea lor, căci altfel cum ai putea răzbi prin toate câte treci?

Ce altceva mi-aș putea dori decât o viață mai frumoasă, mai interesantă, mai amuzantă, mai... pentru cei mai tineri membri ai familiei, cu nume frumoase, Vlad și Darie, alături de părinții lor, Cristina și David, în vremurile de acum și cele pe care le vor înfrunta în viitor.

Oare ce vor avea ei de povestit?

Autoarea
Sfârșit de an 2019 în București

INTRODUCERE: BUCUREȘTI, UN ORAȘ, UN CARTIER, O STRADĂ, O ADRESĂ

Despre București s-a scris mult și se va mai scrie. București este capitala României, țară situată în sud-estul Europei, cu Dunărea ce curge în aval până se varsă în Marea Neagră. Delta Dunării o face cunoscută, nu doar în Europa, ci în întreaga lume.

Se spune despre România că, prin poziția ei pe harta Europei, ar avea vizibile influențe atât dinspre Occident, cât și dinspre Orient. Atunci când i se adresează cuvinte de laudă și recunoaștere se amintește de apropierea și, mai ales, deschiderea spre zonele occidentale, mai avansate economic, mai civilizate și mai pline de avânt în continua lor modernizare. Când se vrea înjosirea și minimalizarea ei, ca teritoriu aflat pe undeva, departe, spre marginea Europei, se face trimitere la poziționarea ei balcanică și, de aici, modul de viață, obiceiurile și mentalitățile nu prea gustate de cei dinspre nord-vestul continentului. Uneori, se fac afirmații, poate adevărate, poate nu, cum că România nici nu prea ar fi cunoscută ca țară și ca stat, că unii locuitori ai lumii nici n-ar fi auzit de existența ei, că nu știu pe unde se află și că Bucureștiul ar fi confundat de către neștiutori cu vreo altă capitală de prin zonă. În același timp, noi, cei de pe-aici, învățăm încă din școală despre orice colț de lume, consultăm hărți, atlase, albume, așa, dintr-un interes de cunoaștere și curiozitate, citim cărți de călătorii, vizionăm filme documentare, navigăm pe internet, ne considerăm

cunoscători ai lumii în care trăim. Pierderea este a lor, iar câștigul de partea noastră.

Clima temperat-continentală, cu cele patru anotimpuri minunate, în felul lor, este un real avantaj pentru țara noastră. Primăvara sosește, sigur, cu „alaiul ei de flori”, după o iarnă ce dezgolește natura de tot ce este verde, iar toamna răcorește plăcut căldura verii. Ce-i drept, Bucureștiul situat în zonă de câmpie, în plin Bărăgan, traversează vara cu arșiță, iar iernile sunt din ce în ce mai lipsite de neaua atât de așteptată de bucureșteni, care nu concep Crăciun fără ninsoare sau Revelion fără fulguală, ca să nu mai vorbim de copiii cu săniuțele pregătite pentru atacul de pe vreun derdeluș improvizat *ad-hoc*.

Populația este formată majoritar din români, de religie creștin ortodoxă, cu nivel mediu și peste mediu de instrucție și un mod de viață modest. Pe lângă majoritari, întâlnim în țară, dar și în București, minoritari, cetățeni români, dar cu altă etnie, altă religie, alte tradiții și obiceiuri, dând culoare și inedit unui trai împreună și țeluri comune.

Ziua Națională a României este 1 Decembrie. România a aniversat de curând, în anul 2018, împlinirea unui secol de când, la 1 Decembrie 1918, s-a petrecut momentul istoric al Unirii neamului românesc într-un stat unitar sub același drapel tricolor. Bucureștiul – capitală a țării – cinstește cu solemnitate această zi de mare sărbătoare a întregului popor român.

România este considerată o țară întinsă ca suprafață cu o populație densă și destinații de interes istoric, cultural și turistic pentru cei de pe alte meleaguri. Bucureștiul, la rândul lui, este un *oras* mare așezat în sud-estul țării, cu o imagine ce îl poate face remarcant, nu chiar printre primele

capitale preferate, dar, oricum, interesant și atrăgător pentru a fi vizitat în trecere prin România.

Bucureștiul are un anumit istoric despre care aflăm citind paginile unor lucrări de specialitate. Istorici, arheologi, antropologi, cartografi, muzeografi etc. au descifrat înscrisuri de demult, au deschis situri arheologice, au studiat și au interpretat orice dovadă a existenței oamenilor de-atunci și modul lor de viață. Schițe, hărți, planuri topografice și diverse alte cartograme, toate acestea și multe alte izvoare care au „vorbit” despre trecut se păstrează în arhive și muzee, ca valori de patrimoniu pentru istoria poporului român, de la origini și până în prezent. Pentru București, cel mai de seamă hrisov este, desigur, actul semnat de Vlad Țepeș în 1459, care atestă existența primei așezări, sub formă de Târg, pe malul stâng al Dâmboviței, constituită din tot felul de meseriași, târgoveți și negustori, care au găsit aici un loc potrivit pentru a se stabili temporar sau, cine știe, poate, definitiv.

Târgul Bucureștilor avea un aspect sătesc, cum altfel, dar – ne spun specialiștii – se tot dezvolta, economic, în primul rând, dar nu numai, ci și administrativ, social, cultural, religios și s-a extins peste poduri, pe malul drept al Dâmboviței.

Legenda spune că un păstor, pe nume Bucur, s-ar fi instalat pe aceste locuri, alăturându-i-se și alți nou-veniți, cu meșteșugurile lor de tot felul, într-un peisaj, desigur, sătesc ca pe-atunci, numindu-se mahala, de la turcescul *mahallis* (Majuru, 2019). Ne place sau nu, orașul nostru de-acum provine dintr-o mahala, iar părintele lui de la care i se trage denumirea ar fi fost un cioban cu turma lui de oi, purtând pe umeri o bundă mișoasă și opinci, dar ce suflet o

fi avut de i s-a înscris numele și faima în istoricul orașului nostru de azi? Noua așezare s-a ivit din codrii Vlășiei, dovadă sunt cele câteva păduri care împrejmuesc Bucureștiul, râurile care curg la vale și lacurile lui liniștite, decorate cu sălcii plângătoare. În timp, termenii de „mahala” și, de aici, și cel de „mahalagiu” au devenit doar etichete desemnând margine de oraș, periferie cu străzi nepavate, peisaj sărăcăcios, oameni de treabă, dar, printre ei, și scandalagii puși pe tărași.

Noua Cetate București, de-acum atestată, devine Cetate de Scaun pentru Domnii Țării Românești până ce, subrezită de incendii, cutremure și năvălitori, își va muta reședința în Dealul Spirii și, apoi, în Dealul Cotroceni. Vestigii și ruine ale istoriei de-atunci se află acum restaurate în Centrul Vechi al Capitalei și Muzeul Voievodal, iar în jur se păstrează și azi străduțele cu rezonanță pentru orice bucureștean: Lipscani, Smârdan, Șelari, Blănari, Gabroveni, dar să nu uităm Strada Franceză, Hanul lui Manuc, Hanul cu Tei, Cafeneaua Veche, Caru cu Bere și alte puncte de atracție pentru cei ce parcurg pe jos, cu pasul, o zonă plină de istorie. Trecând peste bulevardul care a împărțit strada Lipscani în două, descoperim și aici pagini de istorie, dar și *kilometrul zero* marcat printr-un monument sugestiv amplasat în Piața Sfântu Gheorghe Nou, de unde se măsoară distanțele din interiorul orașului și dintre capitală și principalele localități din țară.

Strada Lipscani are azi o față nouă. Cei care au călcat cândva pe pavajul străzii și-ar lua înapoi Lipscaniul, așa cum era, aglomerat, „om lângă om”, de-abia te puteai strecura prin mulțime, și plin de mărfuri, în magazine (eu le-aș zice „prăvălii”) și pe tarabe: stofe de Covasna, din

lână, naturale, mătăsuri fine pentru veșminte vaporose, țesături din in și bumbac pentru interiorul apartamentului, pantofi Guban, comozi, dar destul de scumpi, sticlărie de la Stirex ș.a.m.d. Cei care au așteptat răbdători reabilitarea zonei, au acum alternativa, cu totul alta, a străzii cu terase, mâncare bună, vinuri alese, distracție și chef. Trecătorii îl consideră atractiv și nu rezistă să nu poposească la o masă cu un meniu de nerefuzat, iar seara (și noaptea) să petreacă cu muzică și dans. Străduțele din împrejurimi au avut și ele aceeași soartă, nu știm dacă bună sau nu prea. La un capăt al străzii era magazinul Victoria, Lafayett-ul nostru, este și acum, plin cu mărfuri, dar nu și cumpărători.

Pe tot teritoriul Bucureștiului și împrejurimilor lui s-au ridicat numeroase schituri, biserici și mănăstiri, ctitorite de-a-lungul anilor, de la cea mai veche și discretă legată de numele lui Bucur, până la Catedrala Neamului înălțată sub ochii locuitorilor de azi ai orașului.

Părintele spiritual al Bucureștiului, protector și ocrotitor, este Sfântul Dumitru. În zilele de 26 octombrie ale fiecărui an, credincioșii parcurg în pelerinaj drumul până la locul binecuvântat, pentru a se ruga Sfântului pentru pace în țară și în lume, sănătate și liniște în suflet.

„Bucureștii, un pumn de case odinioară, s-a tot întins înghițând rând pe rând case răzlețe, grădini, pământuri de arătură, sat după sat, până ce a ajuns să fie orașul cât Viena de mare, ca suprafață, Capitala României întregite” (Stahl, 2006, ed. rev. 1935).

În anul 1959, Bucureștiul și-a sărbătorit cu multă fală cele cinci veacuri, iar de curând, în anul 2009, a fost din nou în sărbătoare la aniversarea a 550 de ani de atestare documentară. Oare cum va arăta orașul peste încă pe-atât?

Ca orice capitală, Bucureștiul găzduiește principalele sedii: politico-administrative – Palatul Parlamentului, Președinția României, Guvernul României și ministerele în subordine, Palatul de Justiție; financiar bancare – Banca Națională, Palatul CEC, Curtea de Conturi; cultural-științifice – Academia Română, Muzeul Național de Istorie a României, Muzeul Național de Artă, Ateneul Român, Poșta Română, Palatul Telefoanelor, Biblioteca Națională, Teatrul Național – și alte instituții de nivel național.

Cum este și firesc, în București se află și sediile proprii oricărei capitale: Prefectura, Primăria Capitalei și primăriile de sector, Tribunalul Municipal și judecătoria de sector, Poliția Capitalei și polițiile locale, Muzeul de Istorie a Municipiului București, Universitatea și Biblioteca Centrală Universitară, Biblioteca Municipală și filialele ei, Teatrul Municipal, precum și muzee, case memoriale, monumente, clădiri de patrimoniu, obiective turistice etc.

Față de celelalte orașe ale țării, unele dintre ele reședințe ale celor patruzeci de județe, Bucureștiul se află într-o poziție de capitală *versus* provincie. Nu știm dacă bucureștenii manifestă vreo atitudine de superioritate, îi privesc de „sus” pe cei de prin localitățile din țară și se consideră „mai ceva” decât aceștia, dar se pare că, observând și discutând despre acest aspect, mai degrabă ceilalți se autodefinesc „provinciali”. Unii se recunosc, ba chiar se declară mândri și fericiți în locul unde trăiesc, sfidând Bucureștiul cu hibeles lui. Alții mărturisesc sincer că și-ar dori să părăsească o provincie prea molcomă și liniștită – după spusele lor –, în favoarea Capitalei, mai dinamică și cu mai multe oportunități de studiu, muncă și divertisment. Dacă se încumetă la o asemenea schimbare de

decor, ei nu se sfiesc să recunoască dificultățile de adaptare la modul de viață pe care îl pretinde un oraș-capitală, precum Bucureștiul cu provocările lui.

Bucureștiul atrage prin arhitectura clădirilor ridicate, îndeosebi în secolele trecute și păstrate azi ca patrimoniu, așa cum au fost ele concepute inițial. Orice modificare, reabilitare, restaurare este permisă doar cu aprobări speciale din partea autorităților. Cele mai multe sunt reprezentative pentru oraș și se distribuie, în principal, în jurul nucleului Vechiului Așezământ – ceea ce numim azi Centrul orașului. Din fericire pentru cei ce iubesc Bucureștiul, centrul a rămas așa cum ni l-a lăsat secolul lui de înflorire și modernizare până la a semăna cu alte capitale europene, cum ar fi chiar cea pariziană. O mândrie pentru bucureșteni!

Dacă ai buna inspirație să parcurgi traseul oferit de *bus*-ul supraetajat – Casa Presei – Arcul de Triumf – Piața Victoriei – Calea Victoriei – Piața Națiunilor Unite – Piața Unirii – Piața Constituției, și înapoi – Universitate – Piața Romană – Șoseaua Kiseleff – Piața Presei – descoperi frumuseți arhitecturale pe care le admiri din mers: fațade, statui, arcade cu decorațiuni etc., care dau un farmec aparte clădirilor, străzilor și zonei dimprejur. În mod obișnuit, când mergem prin oraș cu treburile noastre, privim în jos sau înainte, mai rar, sau deloc, ridicăm ochii spre înălțimi. Dacă am face-o, am fi uimiți de câte detalii ne relevă locurile pe lângă care trecem grăbiți și pe care le știm doar pentru funcționalitatea lor, mai puțin pentru valoarea lor estetică. Din acest motiv, ar fi indicat ca un locuitor al Bucureștiului să fie din când în când și turist în propriul său oraș. Câte ar avea de învățat!

Bucureștiul nu poate fi descris în afara parcurilor, grădinilor și spațiilor cu verdeață care îl împodobesc, îi dau „gura” de oxigen care (încă) îl fac respirabil, „stropul” de liniște, atât de căutat de bucureșteni, și „picătura” de frumos, armonie și culoare naturală și binefăcătoare.

Primul care îi vine în minte oricărui bucureștean este Cișmigiul. Vizitatorii din provincie întreabă „Cum se ajunge în Cișmigiu?”, ei nu pot pleca înapoi, în orașul lor, fără să treacă pe aici. Copiii, de foarte mici, sunt duși, chiar și în cărucior, în Cișmigiu; adolescenții chiulesc de la liceu și dau o raită prin Cișmigiu; tinerii îndrăgostiți se refugiază la umbra pomilor, își fac poze pe podețul de peste lac și se plimbă cu barca, vâslind lent, savurând plăcerea; adulții îl traversează în fugă, n-au timp de stat pe bănci, precum bunicii care se odihnesc privind trecătorii de pe alei, cu ochii pe nepoțiii fără astâmpăr scoși la aer curat. În parc, tot ce vrei: cafelea pentru un Cappuccino sau un ceai, restaurant „Monte Carlo”, cum să nu intri la o bere; alei și ronduri cu busturi și statui, unde vârstnicii sunt ca și abonați la o partidă de șah; spațiu pentru lectură; apă de izvor; lebede și rățuște plutind pe lacul ce le aparține; arbori seculari; straturi de flori; leagăne și groapă de nisip pentru găletușe și lopățele; porumbei și altele câte or mai fi! Ce mai! O adevărată „oază” în mijlocul unui peisaj citadin.

În zona de nord a Capitalei, unde și așa decorul urban este agreabil – vile, trotuare străjuite de copaci, monumente (Statuia Aviatorilor, Arcul de Triumf), pe lângă care nu poți trece fără un pic de emoție, adică un loc potrivit pentru o plimbare la șosea –, bucureștenii se bucură și de vechiul Parc Herăstrău, cel mai întins ca suprafață din capitala noastră, cu lac și ambarcațiuni de agrement, insuliță cu parc